

Öğretmenlerin Sigara İçme Alışkanlıkları ve Yeni Yasaya Bakışları

Smoking Habits of the Teachers and Their Opinion About the New Law

Funda Coşkun, Mehmet Karadağ, Ahmet Ursavaş, Ercüment Ege

Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları AD, Bursa

ÖZET

Amaç: Sigara, ülkemizin hâlâ en önemli sağlık sorunlarından biridir. Çalışmamızda amacımız, Bursa ilindeki öğretmenlerin sigara içme düzeylerini ve ülkemizde uygulanmaya başlayan kapalı alanlarda sigara içilmesini yasaklayan yasa konusundaki düşüncelerini saptamaktır.

Gereç ve Yöntem: Bursa ilindeki tüm okullara 22 soruluk anket formları dağıtıldı. Anket formlarını 3519'u erkek (yaş ortalaması 40.6±0.1), 4772'si kadın (yaş ortalaması 34.9±0.1), toplam 8291 öğretmen yanıtladı.

Bulgular: Erkek öğretmenlerin %33.6'sı sigara içerken kadın öğretmenlerde sigara içme oranı %25.4'tü. "19 Mayıs 2008'de yürürlüğe giren Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun gereğince kamuya açık kapalı alanlarda sigara içilmesinin yasaklanması hakkında ne düşünüyorsunuz?" şeklindeki soruya öğretmenlerin %75.8'i çok gerekli bir yasa yanıtını verirken, %14.3'ü yasayı gereksiz bulduğunu belirtti.

Sonuç: Sigara içen öğretmenlerin, içmeyen öğretmenlere göre yasaya bakışları olumsuzdu. Bu nedenle, gerek sigara bırakmaları gerekse yasanın en önde gelen uygulayıcılarından olmaları için gerekli eğitimlerin ve desteğin öğretmenlerimize verilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Anahtar sözcükler: anket, sigara bırakma, yeni yasa

ABSTRACT

Aim: Smoking is still one of the most important health problems of our country. The aim of our study was to identify the level of smoking habits of the teachers in the city of Bursa and find out their opinion about the law prohibiting smoking in closed areas.

Material and Methods: A questionnaires containing 22 questions were distributed to all schools in Bursa. These questionnaires were answered by a total of 8291 teachers, composed of 3519 men (mean age 40.6±0.1) and 4772 women (mean age 34.9±0.1).

Results: Smoking ratio is 33.6% for male teachers and 25.4% for female teachers. The question "what do you think about the prohibition of smoking in closed areas in accordance with the law about Prevention and Control of Smoke Products Damage that just has come into force on 19 May 2008" was answered as a very necessary law by 75.8% and as an unnecessary law by 14.3% of the teachers.

Conclusion: As a result, the aspects of the smoker teachers were unfavorable compared to the non-smoker teachers. Consequently, we think that essential education and support should be given to our teachers, both to quit smoking and to being one of the foremost implementers of the law.

Keywords: new law, questionnaire, smoking cessation

GİRİŞ VE AMAÇ

Sigaranın sağlık üzerindeki etkileri belirleninceye kadar tüm dünyada sigara alışkanlığı artarak devam etmiştir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine göre, dünyada sigara içme alışkanlığı 1970–1985 yılları arasında ortalama %7.1'lik bir artış göstermiştir. Sigara içme alışkanlığı Asya,

Latin Amerika ve Afrika'da dramatik bir şekilde artış gösterirken, Kuzey Amerika ve Avrupa'da azalmaktadır. Türkiye'de bu artış %10 civarındadır.¹ Sigara bağımlılığı üzerine yapılan bütün araştırmaların ortaya çıkardığı en önemli ve tartışmasız kabul gören gerçek, bu alışkanlığın yaklaşık %40 oranında 15-19 yaşlarında başlamış olmasıdır.²⁻³ Gelişmiş ülkelerde sigara ile savaş programlarının

Alındığı tarih: 23 Aralık 2009; Revizyon sonrası alınma: 05 Eylül 2010; Kabul tarihi: 04 Aralık 2010

Yazışma adresi (Address for correspondence): Yard. Doç. Dr. Funda Coşkun, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi, Göğüs Hastalıkları AD 16059 Bursa, Tel: 0 (224) 295 09 22; E-posta: fundacoskun@gmail.com

© 2010 Türkiye Solunum Araştırmaları Derneği (TÜSAD)

Solunum 2010;12(3): 119–124

Solunum Dergisi'ne www.solunum.org.tr adresinden ulaşabilirsiniz.

başarılı olmasına ve sigara içme alışkanlığının azalmasına rağmen ülkemizde artarak devam etmesi, bu konuda etkili adımlar atılması gerektiğini düşündürmektedir. Yapılan çalışmalar, evde anne-babası sigara içen ya da öğretmeni sigara içen çocukların rol-model olarak anne, baba ya da öğretmenini aldığını ve sigara içmeye küçük yaşlarda başladığını göstermiştir. Öğretmenlerin, hem bireysel hem de toplumsal sorumluluklarına sahip çıkarak örnek davranışlar sergilemeleri gerekmektedir.

Bursa'daki öğretmenlerin sigara içme alışkanlıklarını araştırma amacıyla bu çalışmayı planladık. Bir diğer amacımız da, yeni yürürlüğe giren yasa konusunda öğretmenlerin düşüncelerini saptamaktır. 1996 yılında "Tütün ve Mamullerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun" çıkarılmıştır. Bu kanunun, 5727 sayılı Kanun olarak değişmiş hali 19 Mayıs 2008'de yürürlüğe girmiştir. Yasaya göre konutlar hariç kamu alanları dahil tüm kapalı alanlarda, taksiler dahil tüm toplu taşıma araçlarında, dershanelerin, tüm okul öncesi, ilk ve orta öğrenim kurumlarının, kültür ve sosyal hizmet binalarının kapalı ve açık alanlarında tütün ve tütün mamullerininin kullanımı yasaklanmıştır. Bu yasanın ikinci aşamasında, tüzel kişilere ait olan, lokanta, kahvehane, kafeterya, birahane gibi tüm eğlence hizmeti verilen yerlerde tütün tüketimi 19 Temmuz 2009'dan itibaren yasaklanmıştır. Çalışmamız bu tarihten önce tamamlandığı için, sorular yasanın ilk basamağını kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Dershanelerin, tüm okul öncesi ile ilk ve orta öğrenim kurumlarının kapalı ve açık alanlarında sigara içilmesinin yasaklanmasının, yasanın ilk basamağında olması nedeniyle, bu yeni yasaya karşı bakış açısını ortaya çıkardığımızı düşünüyoruz.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmada, sigara içme özellikleri, bağımlılık derecesi ve tütün ürünlerinin yasaklanması ile ilgili yasa hakkında soruların bulunduğu, 22 soruluk bir anket uygulandı. Anket Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Bursa'da bulunan bütün okullara dağıtıldı. Çalışma Ocak-Mayıs 2009 tarihleri arasında yapıldı ve sigara yasağının ikinci basamağı uygulanmadan önce sonuçlandırıldı. Anket formları toplanarak, SPSS 13.0 istatistik programında sonuçlar değerlendirildi. Kategorize olmayan veriler için Mann-Whitney U testi, kategorize edilebilen veriler içinse Ki-Kare testi uygulandı. Bütün sonuçlar ortalama±standart hata olarak verildi. $P < 0.05$ anlamlı kabul edildi.

BULGULAR

Anket formunun ilk sekiz sorusu, katılan öğretmenlerin hepsi tarafından yanıtlandı. Geri kalan 14 soru sadece sigara içen

Ek 1. Fageström Tolerans Anketi

- 1) İlk sigaranızı uyandıktan ne kadar süre sonra içersiniz?
1=İlk 3 dakika içinde   0=30 dakikadan sonra
- 2) Sigara içilmesi yasak olan yerlerde, sigara içmeme durumunda zorlanıyor musunuz?
1=Evet   0=Hayır
- 3) Vazgeçmek istemeyeceğiniz sigaranız hangisidir?
1=Sabahleyin içilen ilk sigara   0=Diğerleri
- 4) Günde kaç sigara içersiniz?
0=0-10   1=11-20   2=21-30   3=31 adet ve üstü
- 5) Sigarayı günün ilk saatlerinde, daha sonraki saatlere göre daha sık içer misiniz?
1=Evet   0=Hayır
- 6) Günün büyük bölümünde yatakta kalmanız gereken kadar hasta olduğunuzda bile sigara içer misiniz?
1=Evet   0=Hayır

öğretmen grubuna yöneltildi. Anket soruları arasında bulunan altı soru, Fageström Tolerans Anketi şeklindeydi (*Ek 1*).

Anket formlarını, 3519'u erkek (yaş ortalaması 40.6 ± 0.1), 4772'si kadın (yaş ortalaması 34.9 ± 0.1), toplam 8291 öğretmen yanıtladı. Dağıtılan anket sayısı 10,000 idi. Anketlerin %82.9'u yanıtlanarak geri verildi.

Erkek öğretmenlerin %33.6'sı sigara içerken, %9.4'ü bıraktığını ve %57'si sigara içmediğini belirtti. Kadın öğretmenlerde ise aynı oranlar, %25.4'ü sigara içen, %6'sı bırakmış olan ve %68.6'sı sigara içmeyen şeklindeydi. Öğretmenlerin sigara içme oranları ve Fageström oranları *Tablo I*'de gösterilmektedir. Öğretmenlerin anket sorularına verdikleri yanıtlar *Tablo II*'de yer almaktadır.

Bütün öğretmenler değerlendirildiğinde, yasaya bakışı olumsuz olan ile yasayı destekleyen öğretmenler arasında yaş, cinsiyet, sigara içme oranları arasında anlamlı farklılık saptandı ($p < 0.05$). Erkek öğretmenler yasanın gereksiz olduğunu düşünüyorlardı. Aynı zamanda, beklenen bir sonuç olarak, sigara içen, Fageström bağımlılık skoru yüksek olan öğretmenlerin yasaya bakış açıları olumsuzdu ve bu öğretmenler, yasa ile birlikte sigara kullanımının azalmadığını düşünüyorlar, yasayı olumlu karşılayan öğretmenlere göre daha fazla oranda öğrencilerinin yanında sigara içiyorlardı ($p < 0.05$).

Yasanın ikinci bölümünün uygulanması ile ilgili olarak "tüzel kişilere ait lokantalar ile kahvehane, kafeterya, bira-

Tablo I. Olguların sigara içme özellikleri

	Erkek	Kadın	p
Sigaraya başlama yaşı (yıl±standart hata) (Min-maks)	20.5±0.1 7-50	21.5±0.1 8-43	<0.05 <0.05
Sigara içme süresi (yıl±standart hata) (Min-maks)	19.0±0.2 1-46	14.1±0.2 1-40	<0.05 <0.05
Fageström bağımlılık skoru (Min-maks)	3.4±0.1 0-10	2.7±0.1 0-9	<0.05 <0.05
Sigara kullanımı (yıl±standart hata) (Min-maks)	19.0±0.4 0.50-84	10.7±0.2 0.50-60	<0.05 <0.05

Tablo II. Öğretmenlerin anket sorularına verdikleri yanıtların oranları

Anket Soruları	Toplam (%)	Sigara İçen Öğretmenlerin Bakış Açısı (%)	Sigara İçmeyen Öğretmenlerin Bakış Açısı (%)
İç mekanlarda sigara içiliyor mu?			
Evet	5.2	4.1*	5.8*
Hayır	94.8	95.9*	94.2*
19 Mayıs 2008'de yürürlüğe giren Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun gereğince kamuya açık kapalı alanlarda sigara içilmesinin yasaklanması hakkında ne düşünüyorsunuz?			
Gerekli	75.8	38.8**	91.3**
Gereksiz	14.4	61.2**	8.7**
Tüzel kişilere ait lokantalar ile kahvehane, kafeterya, birahane gibi eğlence hizmeti verilen işletmelerde yasak 19 Temmuz 2009'da uygulanmaya başlayacak. Sizin bu konudaki görüşünüz nedir?			
Gerekli	39.1	18.6**	47.8**
Gereksiz	35.1	59.9**	10.2**
Geç kalındı	25.8	6.6**	34.4**
Yeni yasa ile birlikte öğretmenler arasında sigara kullanımı azalmış mıdır?			
Evet	54	33.4*	61
Hayır	46	66.6	39

*p<0.05, ** p<0.001

hane gibi eğlence hizmeti verilen işletmelerde yasak 19 Temmuz 2009'da uygulanmaya başlayacak. Sizin bu konuda görüşünüz nedir?" şeklindeki soruya öğretmenlerin %39.1'i çok gerekli derken, %25.8'i bu konuda geç kalındığını ifade etmişlerdi. Sigara içen öğretmenler ise %59.9 oranında bu uygulamanın gereksiz olduğunu belirtmişlerdi. Sigara içmeyen öğretmenlerde ise bu oran %10.2 idi (p<0.05).

"Sizce yeni yasa ile birlikte öğretmenler arasında sigara kullanımı azalmış mıdır?" sorusuna öğretmenlerin %54'ü "evet" diye yanıt verdiler. Sigara içen öğretmenlerin %33.4'ü yasa ile birlikte sigara içiminin azaldığını düşünür-

ken, sigara içmeyen öğretmenlerde bu oran %61 ile anlamlı derecede yüksekti (p<0.05).

Sigara içenlerin %71.6'sı sigara bırakmayı düşünmüştü ve %38.4'ü sigara bırakmayı daha önce en az bir kere denemişti. Sigarayla bırakmak istemelerindeki en önemli neden, %83.8 oranıyla, sağlığı koruma amaçlıydı.

Yasa ile birlikte okulda sigara içme odalarının kaldırılması ile nerelerde sigara içtiklerini de öğretmenlere sorduk. Öğretmenlerin % 60.8'i okuldan uzaklaşıp, %12.6'sı okul kapısında ve %1.2'si okul bahçesinde sigara içtiğini açıkladı. Sigara içen öğretmenlerin %98'i öğrencilerinin yanında sigara içmediğini belirtti.

Fageström tolerans anketi 6 sorudan oluşmaktadır. Verilen yanıtlara göre hesaplanan puana göre kişilerin bağımlılık düzeyleri sınıflandırılır: 0-2 çok az, 3-4 az, 5 orta, 6-7 yüksek ve 8-9 çok yüksek bağımlılık olarak değerlendirilir. Bağımlılık düzeyleri **Tablo IV**'te görülmektedir.

TARTIŞMA

Ülkemizde 5727 sayılı yasa ile sigara yasağı kapsamı genişletilmiştir. Bu çalışma, yeni yasaya öğretmenlerin bakış açısını ortaya çıkarmaktadır. Bu yeni yasaya uyum konusunda herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Anket uygulanan öğretmenler orta öğretimde eğitim vermekteydiler. Eğitim verdikleri öğrenciler, sigara alışkanlığının özenti ile başladığı en önemli dönemdedirler. Okullara dağıtılan anketlerin %82.9'u doldurularak geri verilmiştir. Erkek öğretmenlerin %33.6'sı, kadın öğretmenlerin %25.4'ü sigara içiyordu. Sigara içen öğretmenlerin yasaya bakışı olumsuzdu ve gereksiz bir uygulama olduğunu düşünmekteydiler. Aynı şekilde, sigara içen öğretmenler bu yasa ile sigara içme oranlarında düşme olabileceğini düşünmüyorlardı.

Türkiye, yüksek sigara içme oranları ile dünyadaki tütün tüketimi sıralamasında ilk on içinde yer almaktadır. Toplumda sigara içme oranının yükselmesi ile birlikte sigaraya başlama yaşı gittikçe düşmektedir. Sigara tüketimi ülkemiz için hâlâ ciddi bir problemdir. Toplumun sigara içme

oranının azalması için bırakanların sayısının artması ve sigaraya başlama sayısının azalması gerekmektedir. Sigara bırakma konusunda, sigara bırakma poliklinikleri hizmet vermektedir. Ancak, bu polikliniklerin hasta sayıları belli rakamlarda kalmaktadır. Sigara içenlerin oranının azalmasını sağlayabilmek için yapılması gereken en etkili yöntem, sigaraya başlanmasının engellenmesidir. Bu konuda en önemli görev, okul çağındaki çocuklar için rol model olan anne, baba ve öğretmenlere düşmektedir. Sigara bağımlılığı üzerine yapılan araştırmalardan çıkan sonuç, bu alışkanlığın %40 oranında 15-19 yaşlarında başladığı ve bu alışkanlığın oluşmasında çevrenin etkisinin son derece fazla olduğudur.⁴

Çalışmadaki amacımız Bursa ili okullarındaki öğretmenlerin sigara içme oranlarını belirlemek ve aynı zamanda sigara kullanımının kamuya açık alanlarda yasaklanması ile öğretmenlerin bakış açılarında bir değişiklik olup olmadığını saptamaktır. Öğretmenlerin sigara içme oranını %28.9 olarak saptadık. Yapılan çalışmalarda değişik oranlar bulunmuştur. Bu farklılıklar okulun bulunduğu bölgeye ve okul türüne bağlı olabilmektedir. Erbaydar ve arkadaşları, öğretmenler arasında sigara içme oranını %41.2 olarak saptamışlardır.⁵ Çalışmamızda ise, öğretmenler arasındaki sigara kullanma oranı toplum ortalamasına yakın bulunmuştur. Yapılan birçok çalışmada erkek öğretmenlerde %62.8-%46.4; kadın öğretmenlerde ise %53.8-%29.2 gibi, değişik sigara kullanma oranları saptanmıştır.^{6-10,13} 4207 sayılı kanuna uyum durumunu inceleyen Fidan ve arkadaşları, öğret-

Tablo III. Öğretmenlerin yasaya bakış açılarına göre özellikleri

	19 Mayıs 2008'de yürürlüğe giren yasaya bakış açılarına göre		
	Olumlu Bakış Açısı (%75.8)	Olumsuz Bakış Açısı (%14.4)	p
Yaş (yıl)	37.1±0.1	37.8±0.2	<0.05
Cinsiyet (E/K)	2702/3738	574/643	<0.05
Sigara içme oranı (%)	14.7	78.4	<0.05
Sigara paket-yılı	12.6±0.3	16.3±0.4	<0.05
Fageström skoru	2.2±0.1	3.8±0.1	<0.05
Öğrencilerinin yanında sigara içenlerin oranı (%)	0.8	3.6	<0.05
Yasa ile birlikte sigara içme oranının azalmadığını düşünenler (%)	13	64.2	<0.05

Tablo IV. Fageström tolerans anketine göre öğretmenlerin bağımlılık oranları

Bağımlılık düzeyi	Erkek (n-%)	Kadın (n-%)	Toplam
0-2 çok az	427-%40	556-%51.8	%45.9
3-4 az	293-%27.5	250-%23.3	%25.4
5 orta	104-%9.7	107-%10	%9.9
6-7 yüksek	181-%17	130-%12.1	%14.5
8-9 çok yüksek	62-%5.8	30-%2.8	%4.3

menlerin sigara içme oranını %32.5 olarak saptamışlardır.¹¹ Çalışmamızda, erkek öğretmenlerde sigara tüketme oranı %33.6, kadın öğretmenlerde ise %25.4 bulundu. Sigara içme oranını diğer çalışmalardan daha düşük bulduk. Yaptığımız anket sırasında formlar okullara dağıtılıp toplanarak yapıldı. Sigara içen öğretmenler anketi cevaplama konusunda isteksiz davranmış olabilirler.

Yurt dışında yapılan çalışmalara bakıldığında, lise öğretmenleri arasındaki sigara içme yaygınlığı İspanya'da %37.2, Japonya'da %44.7, Romanya'da %33, Malezya'da %20, Hindistan'da %21.4 olarak saptanmıştır. Estonya'da bu oran erkek öğretmenler için %40, kadın öğretmenler için %11; İtalya'da erkek öğretmenler için %35, kadın öğretmenler için %30 olarak saptanmıştır.¹⁴⁻²⁰

Turgut ve arkadaşlarının Elazığ'da yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin %48'inin çocukların yanında sigara içtiği saptanmıştır.⁶ Bu oran Sivas'ta yapılan bir çalışmada %84.7 olarak bulunmuştur.²¹ Çalışmamızda ise, öğretmenlerin ancak %2'si öğrencilerin yanında sigara içiyorlardı. Bu düşük oran, yasanın sonucu olabileceği gibi, öğretmenlerin yıllar içerisinde bu konuya daha fazla duyarlılık göstermeleri ile de açıklanabilir.

4207 sayılı kanun sonrasında yasaya uyumun incelenmesi için iki çalışma yapılmıştır. Fidan ve arkadaşları, öğretmenlerde ve kahvehane, kafeterya, lokanta çalışanları ile müşterilerinin sigara ile ilgili bilgi ve tutumlarını araştırdıkları iki çalışma yayınlamışlardır. 5247 sayılı yasa sonrasında yapılan ilk çalışma bizim çalışmamızdır. Fidan ve arkadaşlarının öğretmenlerle ilgili çalışmada vardığı sonuç, yasanın uygulanması konusunda özellikle sigara içen öğretmenlerin uyumunun düşük olduğu yönündeydi.^{11,12} Çalışmamızda yasaya uyum sorgulanmamakla birlikte, sigara içen ve içmeyen öğretmenlerin yasaya karşı tutumlarının farklı olduğunu saptadık. Sigara içen öğretmenlere göre yasanın gerekliliği tartışılırdı. Aynı zamanda 19 Temmuz'da uygulamaya girecek diğer yasa konusunda da olumsuz düşünmekteydiler.

Bu çalışmada, sigara içen öğretmenler 5727 sayılı yasanın gerekliliği konusunda sigara içmeyen öğretmenlere göre daha olumsuz tavır sergilemişlerdir. 19 Temmuz 2009'da uygulanacak olan yasaklamaların da %59.9 oranında gereksiz olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin sigara içimi ve yasa konusundaki tutumları öğrencilerine örnek oluşturacak şekilde değildi. Bu konuda öğretmenlere gerekli eğitimlerin verilmesi ve sigara içiyor dahi olsalar yasanın uygulanması için örnek olmaları gerektiğini düşünüyoruz.

Sigara içen öğretmenlerin sigaranın zararları konusunda ki bilgi durumları bu çalışmada sorgulanmamıştır. Ancak, toplumun eğitici kesimi sigaranın zararlarının farkındadır. Buna rağmen sigara içen öğretmenlerin yasaya uyumları konusunda zorluk çektikleri görülmektedir.

Bu çalışmanın zayıf yönlerinden biri, sigara içip de anketi yanıtlamayan bir grubun bulunma olasılığıdır. Aynı olasılık, sigara içmeyip de yanıtlamayan bir grup için de geçer-

lidir. Bu sorunlar, anket çalışmalarında formların bire bir doldurulamadığı durumlarda önemli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Geniş olgu sayılı çalışmaların bire bir yapılma zorluğu göz önüne alınırsa, %82.9'luk bir anket geri dönüş oranı çalışmamız için olumlu bir sonuç olarak algılanabilir. Çalışmamızdaki asıl amaçlardan biri, Türkiye'de uygulanmaya iki aşamalı olarak başlanan sigara yasaklarının öğretmenler tarafından nasıl algılandığının saptamaktır. Sigara içen öğretmenlerin algılarındaki olumsuzluk ve sigara içen öğretmenlerin azımsanmayacak sayıda olması dikkat çekicidir. Bu yasa Sağlık Bakanlığı, Sivil Toplum Örgütleri ve Göğüs Hastalıkları Uzmanlık Dernekleri tarafından tam olarak uygulanmaya çalışılmaktadır. Görülen odur ki, öğretmenlerin de bu yasaya daha fazla sahip çıkması gerekmektedir. Bunu sağlayabilmek için de öğretmenlere yoğun eğitim verilmesi ve dikkatlerinin bu konuya çekilmesi gerektiği kanısındayız.

KAYNAKLAR

1. World Health Organisation. WHO Programme on Tobacco and Health. Report of the Director – General to the Executive Board. Geneva: WHO, 1985.
2. Pekşen Y, Tür A (ed). Smoking Effect of Health and Smoking Cessation İstanbul: Logos Yayıncılık; 1995:1-28.
3. Peto R, Lopez AD, Boreham J, et al. Mortality from tobacco in developed countries: indirekt estimation from national vital statistics. *Lancet* 1992;339:1268-1278.
4. Danacı AE, Yorgancıoğlu A, Çelik P, et al. Attitudes of High School Teachers to Smoking in Manisa. *Toraks Dergisi* 2000;1:16-20.
5. Erbaydar T, Avcı S, Altay G. Teachers Perceptions on Smoking at School Environment and Students Smoking. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 2003; 17:63-74
6. Turgut T, Deveci F, Altuntaş E, Muz MH. Results of Smoking Questionnaire of High School Teachers in Elazığ. *Solunum* 2001;3:295-299.
7. Kocabaş A. Behaviors and Attitudes about Smoking at Teachers and Students. *Ankara Tıp Mecmuası* 1998;41:365-380.
8. Saltık A, Yılmaz T, Yorulmaz F, Spor Y. Smoking Behavior and Investigation with Spielberg Test of Anxiety Level of 318 Teachers in Edirne. *Ege Tıp Dergisi* 1991;30:524-529.
9. Ünlü M, Orman A, Cirit M, Demirel R. Smoking Behaviors And Attitudes Among High School Teachers in Afyon. *Solunum Hastalıkları* 2002;13:203-207.
10. Bilir N, Doğan BG, Yıldız AN. Behaviors and Attitudes about Smoking. Ankara: Hacettepe Halk Sağlığı Vakfı Yayınevi; 1997.
11. Fidan F, Sezer M, Demirel R, et al. Smoking Status of Teachers and Their Attitudes About Smoking Restriction. *Toraks Dergisi* 2006; 7:196-199.
12. Fidan F, Sezer M, Ünlü M, Karalü Z. Knowledge and attitude of workers and patrons in coffeehouses, cafes, restaurants about cigarette smoke. *Tüberk Toraks* 2005;53:362-370.
13. Kutlu R, Çivi S. The Frequency and Affecting Factors of Smoking Among the High School Teachers in Konya. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni* 2007;6:273-278.
14. Barrueco M, Hernandez-Mezquita MA, Jimenez-Ruiz C, et al. Attitudes of teachers about tobacco prevention at school. *Allergol Immunopathol (Madr)* 2000;28:219-224.
15. Ohida T, Osaki Y, Mochizuki Y, et al. Smoking behaviors and attitudes among school teachers in Mie, Japan. *J Epidemiol* 2000;10:16-21.

16. Mihaltan F, Ghiculete D, Enache G , et al. Survey of the prevalence of smoking in Rumanian teachers. *Pneumologie* 1994;48:481-483.
17. Bin Yaacob I, bin Harun MH. Smoking habits and attitudes among secondary school teachers. *Southeast Asian J Trop Med Public Health* 1994;25:74-79.
18. Kumar A, Mohan U, Jain VC. Academicians' attitudes and beliefs towards anti-smoking measures. *Public Health* 1996;110:241-246.
19. Raudsepp J, Rahu M. Smoking in school teachers in Estonia 1980. *Scand J Soc Med* 1984;12:49-53.
20. Arciti C, Doglio B, Gipponi M, et al. Teachers and smoking. Methods and results of an awareness and up-dating program in Ligurian schools. *Minerva Med* 1988;79:569-574.
21. Demirel Y, Toktamış A, Nur N, Sezer E. Smoking Among The Primary School Teachers. 2004;24:492-497.